

TÌNH HÌNH DỊCH LỢN TAI XANH (PRRS) Ở VIỆT NAM VÀ CÔNG TÁC PHÒNG CHỐNG DỊCH

Nguyễn Ngọc Tiến
Phòng dịch tế-Cục thú y

I. TÌNH HÌNH DỊCH BỆNH

Diễn biến dịch

- Năm 2007

Lần đầu tiên dịch lợn tai xanh bùng phát tại nước ta ở Hải Dương vào ngày 12/3/2007, sau đó dịch lây lan nhanh và rộng khắp các tỉnh miền Bắc. Trong năm 2007, toàn quốc có 324 xã, phường của 65 huyện, quận thuộc 18 tỉnh, thành phố có dịch. Số lợn mắc bệnh là 70.577 con (chiếm 0,26% tổng đàn, toàn quốc có 26.560.651 con), số lợn chết và phải tiêu hủy là 20.366 (chiếm gần 0,08%).

Đợt 1: Dịch lợn tai xanh bùng phát tại Hải Dương ngày 12/3/2007. Do việc buôn bán, vận chuyển lợn ốm không được kiểm soát triệt để nên dịch đã lây lan nhanh và phát triển mạnh tại 146 xã, phường của 25 huyện, quận thuộc 7 tỉnh gồm: Hải Dương, Hưng Yên, Quảng Ninh, Thái Bình, Bắc Ninh, Bắc Giang và Hải Phòng. Số lợn mắc bệnh là 31.750, trong đó số chết và phải tiêu hủy là 7.296 con.

Đợt 2: ngày 25/6/2007, dịch xuất hiện tại Quảng Nam và lan ra các tỉnh miền Trung, ngày 13/7/2007 dịch xuất hiện tại các tỉnh phía Nam. Trong đợt này, dịch xuất hiện tại 178 xã, phường của 40 huyện, quận thuộc 14 tỉnh, thành phố gồm Quảng Nam, TT Huế, Đà Nẵng, Quảng Ngãi, Bình Định, Quảng Trị, Long An, Bà Rịa- Vũng Tàu, Khánh Hòa, Cà Mau, Lạng Sơn, Hà Nội, Thái Bình và Hải Dương. Số lợn mắc bệnh là 38.827 con, trong đó số chết và tiêu hủy là 13.070 con.

- Năm 2008

Dịch tai xanh đã xảy ra thành hai đợt chính tại 956 xã, phường thuộc 103 huyện của 26 tỉnh, thành phố. Tổng số lợn mắc bệnh là 309.586 con, trong đó số lợn chết và buộc phải tiêu hủy là 300.906 con.

Đợt 1: dịch tái phát ngày 28/3/2008 tại một số tỉnh miền Trung như Thanh Hóa, Nghệ An, Hà Tĩnh, sau đó dịch lây lan và xuất hiện ở 825 xã, phường của 61 huyện, quận của 10 tỉnh, thành phố gồm Thái Nguyên, Thái Bình, Nam Định, Ninh Bình, Thanh Hóa, Nghệ An, Hà Tĩnh, TT Huế, Quảng Nam, Lâm Đồng làm 271.654 con lợn mắc bệnh, trong đó đã tiêu hủy 270.608 con. Những tỉnh bị ảnh hưởng nặng là Thanh Hóa, Hà Tĩnh, TT Huế, Nghệ An và Thái Bình.

Đợt 2: dịch xuất hiện tại 131 xã, phường của 42 huyện, quận thuộc 19 tỉnh, thành phố gồm: BR-Vũng Tàu, Bạc Liêu, Bến Tre, Bình Định, Cà Mau, Gia Lai, Hà Nam, Hải Dương, Lào Cai, Phú Thọ, Phú Yên, Quảng Nam, Quảng Ninh, Quảng Trị, Sóc Trăng, Tây Ninh, TT-Huế, Trà Vinh, Vĩnh Long. Tổng số gia súc mắc bệnh là 37.932 con, trong đó số chết và tiêu hủy là 30.298 con. Dịch xuất hiện rải rác khắp 3 miền, trong đó tỉnh bị ảnh hưởng nặng là Quảng Trị, TT Huế và BR-Vũng Tàu.

- Năm 2009

Dịch tai xanh xảy ra ở 69 xã thuộc 26 huyện của 13 tỉnh, thành là BR Vũng Tàu, Bạc Liêu, Bến Tre, Bắc Giang, Bình Dương, Đắk Lắk, Đồng Nai, Gia Lai, Hưng Yên, Quảng Ninh, Quảng Nam, Tiền Giang và Vĩnh Long với 7.030 lợn mắc bệnh và 5.847 lợn buộc phải tiêu hủy.

- Năm 2010

Đợt 1- tại miền Bắc:

Dịch lợn tai xanh đã xảy ra từ ngày 23/3/2010 tại Hải Dương. Tính đến hết tháng 6/2010, toàn quốc ghi nhận các ổ dịch tai xanh tại **461** xã, phường, thị trấn của **71** quận, huyện thuộc **16** tỉnh, thành phố gồm Hải Dương, Hưng Yên, Hải Phòng, Thái Bình, Bắc Ninh, Bắc Giang, Thái Nguyên, Lạng Sơn, Hà Nội, Nam Định, Hà Nam, Nghệ An, Quảng Ninh, Hòa Bình, Cao Bằng, Sơn La. Tổng số lợn mắc bệnh là 146.051 con trong đó số tiêu hủy là 65.911 con.

Hiện tại, dịch tai xanh đã được khống chế, các tỉnh ở miền Bắc đã bãi bỏ công bố dịch. Tuy nhiên các tỉnh Cao Bằng, Nghệ An để dịch dây dưa, kéo dài.

Đợt 2- tại miền Trung và miền Nam:

Theo kết quả điều tra, đợt dịch này bắt đầu từ ngày 11/6/2010 tại Sóc Trăng. Sau đó dịch xuất hiện tại Tiền Giang (ngày 19/6), Bình Dương (ngày 27/6), Long An (ngày 15/7), Quảng Trị (01/7).

Trong đợt dịch thứ 2 này, đến nay, toàn quốc ghi nhận các ổ dịch tai xanh tại 38.115 hộ chăn nuôi của 1443 xã, phường, thị trấn thuộc 195 quận, huyện của 32 tỉnh, thành phố. Tổng số lợn trong đàn mắc bệnh là 926.333 con, số mắc bệnh là 621.086 con, trong đó số chết, tiêu hủy là 336.975 con. Diễn biến dịch tại các tỉnh miền Trung và miền Nam cụ thể như sau:

1. **Sóc Trăng:** Dịch bắt đầu từ ngày 25/6/2010 tại ấp Hòa Mỹ, thị trấn Mỹ Xuyên, huyện Mỹ Xuyên. Đến nay, dịch đã xảy ra tại 1165 hộ gia đình thuộc 85 xã, thị trấn của 11 huyện, thị. Tổng số lợn trong đàn là 17.690 con, trong đó số mắc bệnh là 10.984 con, số chết và tiêu hủy là 10.420 con.

Theo xác minh của Cơ quan Thú y vùng VII, dịch tai xanh tại huyện Mỹ Xuyên của tỉnh Sóc Trăng bắt đầu từ ngày 11/6/2010 tại 1 hộ gia đình nuôi 18 con lợn ở ấp Mỹ Hòa của thị trấn Mỹ Xuyên. Chủ hộ chăn nuôi đã bán chạy 2 con nái sinh sản. Đến ngày 25/6/2010 (2 tuần sau) Trạm Thú y huyện mới phát hiện và lấy mẫu gửi đi xét nghiệm. Trong khoảng thời gian 2 tuần trước khi dịch được phát hiện, có 2 hộ chăn nuôi khác cùng ở thị trấn Mỹ Xuyên của huyện Mỹ Xuyên và 1 hộ ở ấp Thanh Liêm, xã Đại Ân 2, huyện Trần Đề có dịch tai xanh (kết quả xét nghiệm dương tính).

Như vậy có thể thấy công tác giám sát, phát hiện sớm dịch tại tuyến cơ sở còn nhiều bất cập, đa số các đàn phát bệnh được báo cáo sau 7-10 ngày kể từ ngày phát bệnh, cá biệt có những đàn sau 31 ngày mới được báo cáo (ổ dịch ở xã Vĩnh Lợi, huyện Thạnh Trị).

2. **Quảng Trị:** Ngày 1/7/2010, dịch tai xanh đã xảy ra trên đàn lợn của 1 hộ gia đình tại xóm Ngoài, thôn Phú Liêu, xã Triệu Tài, huyện Triệu Phong với các triệu chứng: sốt cao, da đỏ toàn thân, táo bón, một số lợn con theo mẹ ỉa chảy. Thú y cơ sở không báo cáo và điều trị bệnh, sau đó dịch lây lan sang 9 hộ liền kề và thôn Vân Hòa của xã Triệu Hòa (là thôn đối diện với thôn Phú Liêu của xã Triệu Tài qua con sông Vĩnh Định). Ngày 6/7/2010 (sau 1 tuần) địa phương báo cáo Chi cục Thú y kiểm tra, lấy mẫu chẩn đoán là bệnh tai xanh.

Đến ngày 15/7/2010, dịch đã xảy ra tại 83 hộ gia đình thuộc 2 thôn Phú Liêu và Vân Hòa của các xã Triệu Tài và Triệu Hòa ở huyện Triệu Phong. Tổng số lợn mắc bệnh là 564 con, gồm 118 lợn nái, 259 lợn thịt và 187 lợn con. Số lợn chết phải chôn hủy là 148 con, gồm 11 nái, 41 lợn thịt và 96 lợn sữa.

3. **Tiền Giang:** Dịch bắt đầu từ ngày 19/6/2010 tại 1 hộ gia đình thuộc xã Long Định, huyện Châu Thành. Đến nay, dịch đã xảy ra tại 6.031 hộ gia đình thuộc 145 xã, thị trấn của 10 huyện, thị. Tổng số lợn trong đàn là 148.218 con, trong đó số mắc bệnh là 79.938 con, số chết và tiêu hủy là 56.238 con.

Theo báo cáo, ca bệnh đầu tiên xảy ra ngày 19/6/2010 tại 1 hộ gia đình thuộc xã Long Định, huyện Châu Thành, sau đó lây lan cho 7 hộ chăn nuôi khác và làm 148/168 con lợn mắc bệnh. Đến ngày 9/7/2010 (sau 20 ngày), đã có 74 hộ gia đình có dịch tai xanh làm 1954/2690 lợn mắc bệnh. Cùng ngày, Sở Nông nghiệp và PTNT tỉnh xuống làm việc với huyện Châu Thành bàn các giải pháp chống dịch. Ngày 12/7/2010, UBND tỉnh ban hành Quyết định 2080/QĐ-UBND công bố dịch tai xanh tại huyện Châu Thành. Ngày 11/7/2010 (sau 22 ngày) Chi cục Thú y tỉnh lấy mẫu gửi đi xét nghiệm, ngày 13/7/2010 Cơ quan Thú y vùng VI có kết quả xét nghiệm kết luận ổ dịch tai xanh.

4. **Long An:** Dịch bắt đầu từ ngày 15/7/2010 tại một hộ chăn nuôi ở Khu phố Phú Nhơn, Phường 5, tp Tân An. Đến nay, dịch đã xảy ra tại 2.016 hộ gia đình thuộc 128 xã, thị trấn của 14 huyện, thị và thành phố. Tổng số lợn trong đàn là 54.562 con, trong đó số mắc bệnh là 40.312 con, số chết và tiêu hủy là 18.305 con.

5. **Bình Dương:** Dịch bắt đầu từ ngày 27/6/2010 tại một hộ chăn nuôi ở Ấp Phú Thịnh 2, xã An Thái, huyện Phú Giáo. Đến nay, dịch đã xảy ra tại 1.021 hộ gia đình thuộc 71 xã, thị trấn của 7 huyện, thị. Tổng số lợn trong đàn là 35.200 con, trong đó số mắc bệnh là 23.885 con, số chết và tiêu hủy là 12.817 con.

6. *Bạc Liêu*: Dịch bắt đầu từ ngày 5/7/2010 tại 1 hộ chăn nuôi ở ấp Trà Ban II, xã Châu Hưng A, huyện Vĩnh Lợi. Đến nay, dịch đã xảy ra tại 311 hộ gia đình thuộc 38 xã, thị trấn của 5 huyện, thị. Tổng số lợn trong đàn là 2.286 con, trong đó số mắc bệnh là 2.286 con, số chết và tiêu hủy là 2.069 con.

7. *Quảng Nam*: Dịch bắt đầu từ ngày 14/7/2010, đến nay dịch tai xanh đã xảy ra tại 7.699 hộ gia đình thuộc 35 xã, thị trấn của 5 huyện, thị xã. Tổng số lợn trong đàn là 41.483 con, số chết và tiêu hủy là 21.746 con.

8. *Đồng Nai*: Dịch bắt đầu từ ngày 26/7/2010 tại 2 hộ gia đình thuộc xã Vĩnh Tân, huyện Vĩnh Cửu. Đến nay, dịch đã xảy ra tại 1.939 hộ gia đình thuộc 15 xã, thị trấn của 9 huyện, thị. Tổng số lợn trong đàn là 167.710 con, số mắc bệnh là 56.104 con, số chết và tiêu hủy là 22.932 con.

9. *Bình Phước*: Dịch bắt đầu từ ngày 18/7/2010 tại 01 hộ gia đình ở xã Thạnh An, huyện Hớn Quản. Đến nay, dịch đã xảy ra tại 1706 hộ gia đình thuộc 76 xã, thị trấn của 10 huyện, thị. Tổng số lợn trong đàn là 49.165 con, số mắc bệnh là 23.771 con, số chết và tiêu hủy là 8696 con.

10. *Đà Nẵng*: Theo báo cáo ngày 30/7/2010 của Cơ quan Thú y vùng IV, dịch Tai xanh được phát hiện xảy ra tại 2 xã là Hòa Khương và Hòa Liên thuộc huyện Hòa Vang. Đến nay, dịch đã xảy ra tại 740 hộ gia đình thuộc 15 xã, thị trấn của các huyện Hòa Vang, Cẩm Lệ và Ngũ Hành Sơn. Tổng số lợn trong đàn là 5238 con, số chết và tiêu hủy là 2617 con.

11. *Vĩnh Long*: Dịch bắt đầu từ ngày 25/7/2010 tại 3 xã là Tân Hạnh (huyện Long Hồ), Tân Bình (huyện Bình Tân) và Đông Thành (huyện Bình Minh). Đến nay, dịch đã xảy ra tại 1524 hộ gia đình thuộc 90 xã, thị trấn của 8 huyện, thị. Tổng số lợn trong đàn là 26.010 con, số mắc bệnh là 24.452 con, số chết và tiêu hủy là 8413 con.

12. *Khánh Hòa*: Theo báo cáo của Chi cục Thú y Khánh Hòa, từ giữa tháng 7, trên địa bàn các huyện Khánh Vĩnh, Ninh Hòa và thành phố Nha Trang đã xuất hiện dịch tai xanh. Đến nay, dịch đã xảy ra tại 1158 hộ gia đình thuộc 76 xã, thị trấn của 7 huyện, thị. Tổng số lợn trong đàn là 12.522 con, số mắc bệnh, chết và tiêu hủy là 10.983 con.

13. *Đắk Lắk*: Dịch bắt đầu từ ngày 6/8/2010, đến nay dịch tai xanh đã xảy ra ở 147 xã thuộc 14 huyện, thị. Tổng số lợn trong đàn là 102.160, số lợn chết và tiêu hủy là 42.659 con.

14. *Hậu Giang*: Dịch bắt đầu từ ngày 26/7/2010 tại 3 hộ chăn nuôi ở 3 xã, của huyện Phụng Hiệp và thị xã Ngã Bảy. Đến nay, dịch đã xảy ra tại 356 hộ gia đình thuộc 48 xã, thị trấn của 6 huyện, thị. Tổng số lợn trong đàn là 3898 con, số mắc bệnh là 2924 con, số chết và tiêu hủy là 1802 con.

15. *Bà Rịa Vũng Tàu*: Dịch bắt đầu từ ngày 4/8/2010 tại 06 hộ gia đình thuộc các xã Kim Long (huyện Châu Đức), phường Tân Phước (thị xã Bà Rịa Vũng Tàu), phường 11, phường 12 (thành phố Vũng Tàu). Đến nay, dịch đã xảy ra tại 3455 hộ gia đình thuộc 36 xã, thị trấn của 7 huyện, thị. Tổng số lợn trong đàn là 103.212 con, số mắc bệnh là 73.436, số chết và tiêu hủy là 46.270 con.

16. *Lâm Đồng*: Dịch tai xanh bắt đầu xảy ra từ ngày 27/7/2010, đến nay dịch đã xảy ra tại 2108 hộ gia đình thuộc 12 xã, thị trấn của huyện Cát Tiên. Tổng số lợn trong đàn là 21.031 con, số mắc bệnh là 21.031 con, số chết và tiêu hủy là 20.940 con.

17. *Tây Ninh*: Dịch bắt đầu từ ngày 7/8/2010 tại một số địa phương của tỉnh, đến nay dịch đã xảy ra tại 4601 hộ gia đình thuộc 95 xã, thị trấn của 9 huyện, thị. Tổng số lợn trong đàn là 91.175 con, số mắc bệnh là 68.199 con, số chết và tiêu hủy là 34.263 con.

18. *An Giang*: Dịch bắt đầu từ ngày 4/8/2010, đến nay, dịch đã xảy ra tại 549 hộ gia đình thuộc 60 xã, thị trấn của 7 huyện, thị. Tổng số lợn trong đàn là 11.619 con, số mắc bệnh là 6252 con, số chết và tiêu hủy là 2411 con.

19. *Đồng Tháp*: Dịch bắt đầu từ ngày 2/8/2010, đến nay dịch tai xanh đã xảy ra tại 288 hộ gia đình thuộc 77 xã, phường của 12 huyện, thị xã. Tổng số lợn trong đàn là 6235 con, số mắc bệnh là 4621 con; số chết và tiêu hủy là 2501 con.

20. *Cần Thơ*: Dịch bắt đầu từ ngày 9/8/2010 tại trại lợn thuộc Công ty Nông nghiệp Cờ Đỏ thuộc địa bàn xã Thạnh Phú, huyện Cờ Đỏ. Đến nay dịch tai xanh đã xảy ra tại 19 xã, phường của 3 huyện. Tổng số lợn trong đàn là 5096 con, số mắc bệnh là 3033 con; số chết và tiêu hủy là 570 con.

21. **Bến Tre:** Dịch bắt đầu từ ngày 11/8/2010 trên đàn lợn của 02 hộ gia đình thuộc xã Minh Đức, huyện Mỏ Cày Nam. Đến nay dịch tai xanh đã xảy ra tại 96 hộ chăn nuôi của 11 xã, phường thuộc 4 huyện. Tổng số lợn trong đàn là 2954 con, số mắc bệnh, chết và tiêu hủy là 2011 con.

22. **Kiên Giang:** Dịch bắt đầu từ ngày 15/8/2010 ở 2 hộ gia đình thuộc phường An Bình và Vĩnh Hiệp, thành phố Rạch Giá. Đến nay dịch tai xanh đã xảy ra tại 223 hộ chăn nuôi của 45 xã, phường thuộc 10 huyện, thị. Tổng số lợn trong đàn là 3291 con, số mắc bệnh là 2079 con, số chết và tiêu hủy là 1091 con.

23. **Kon Tum:** Dịch bắt đầu từ ngày 20/8/2010 ở xã Đăk La của huyện Đăk Hà và phường Quang Trung của tp Kon Tum. Đến nay dịch tai xanh đã xảy ra tại 239 hộ chăn nuôi của 11 xã, phường thuộc 3 huyện. Tổng số lợn trong đàn là 2968 con, số mắc bệnh, chết và tiêu hủy là 1932 con.

24. **Cà Mau:** Dịch bắt đầu từ ngày 22/8/2010 tại thị trấn Cái Đôi Vàm của huyện Phú Tân và xã Hòa Tân của thành phố Cà Mau. Đến nay dịch tai xanh đã xảy ra tại 156 hộ chăn nuôi của 23 xã, phường thuộc 5 huyện. Tổng số lợn trong đàn là 743 con, số tiêu hủy là 513 con.

25. **Đắc Nông:** Ngày 18/8/2010, dịch tai xanh xảy ra tại xã Năm Dong huyện Cư Jút. Đến nay dịch tai xanh đã xảy ra tại 19 xã, phường thuộc 4 huyện. Tổng số lợn trong đàn là 4048 con, số chết và tiêu hủy là 1717 con.

26. **Gia Lai:** Ngày 20/8/2010, dịch tai xanh xảy ra tại xã Nghĩa Hưng thuộc huyện Chư Pah và các xã Sông Bờ, Đoàn Kết huyện Ayun Pa. Đến nay dịch tai xanh đã xảy ra tại 291 hộ chăn nuôi của 26 xã, phường thuộc 5 huyện. Tổng số lợn trong đàn là 2671 con, số chết và tiêu hủy là 816 con.

27. **Trà Vinh:** Ngày 02/9/2010, dịch xảy ra tại 01 hộ chăn nuôi lợn thuộc xã Thông Hòa, huyện Cầu Kè. Đến nay dịch tai xanh đã xảy ra tại 11 hộ chăn nuôi của 6 xã thuộc huyện Cầu Kè. Tổng số lợn trong đàn là 572 con, số mắc bệnh là 572 con, số chết và tiêu hủy là 390 con.

28. **Bình Thuận:** Dịch bắt đầu xảy ra từ ngày 30/8/2010. Đến nay dịch tai xanh đã xảy ra tại 140 hộ chăn nuôi của 4 xã thuộc tp Phan Thiết và huyện Tuy Phong. Tổng số lợn trong đàn là 2419 con, số mắc bệnh là 1454 con, số chết và tiêu hủy là 839 con.

29. **Ninh Thuận:** Dịch bắt đầu từ ngày 17/9/2010, đến 22/9/2010 dịch xảy ra tại 34 hộ gia đình của 11 xã, phường thuộc 04 huyện. Đến nay, dịch đã phát sinh tại 74 hộ gia đình ở 17 xã, phường của 4 huyện, thành phố là: Ninh Phước, Thuận Nam, Ninh Sơn và thành phố Phan Rang-Tháp Chàm. Tổng số lợn mắc bệnh là 621/760 con, số lợn bị chết và tiêu hủy là 170 con.

30. **Phú Yên:** Dịch bắt đầu từ ngày 07/9/2010 tại 1 hộ gia đình ở xã An Mỹ, huyện Tuy An. Số lợn mắc bệnh là 152 con, trong đó có 63 con bị chết. Chi cục Thú y đã tiến hành tiêu hủy 129 con lợn trên và thực hiện các biện pháp phòng, chống dịch theo quy định.

Cũng trong đợt này cũng có thêm một số tỉnh phía Bắc:

31. **Lào Cai:** Từ ngày 11/7/2010 đến 10/8/2010, dịch xảy ra trên đàn lợn của 26 hộ gia đình thuộc 6 xã, phường của 3 huyện, thành phố. Tổng số lợn trong đàn là 591 con, số mắc bệnh là 482 con.

32. **Tại Nghệ An:** Ngày 26/4/2010, dịch tai xanh đã xảy ra ở Trạm giống chăn nuôi Nam Đàn thuộc (Trung tâm Giống chăn nuôi tỉnh Nghệ An) thuộc địa bàn xã Kim Liên của huyện Nam Đàn. Dịch lây dứa, kéo dài cho đến nay, dịch xuất hiện tại 623 hộ gia đình của 18 xã, phường thuộc 5 huyện, thành phố làm 7959 mắc bệnh, chết và buộc phải tiêu hủy.

33. **Cao Bằng:** Dịch bắt đầu từ ngày 1/5/2010, dịch lây dứa, kéo dài cho đến nay, dịch đã xuất hiện tại 1046 hộ gia đình của 39 xã, phường thuộc 4 huyện, thị. Tổng số lợn trong đàn là 7.188 con, trong đó số mắc bệnh, chết và tiêu hủy là 4048 con.

34. **Quảng Ninh:** Ngày 16/8/2010, dịch tai xanh đã tái phát trên đàn lợn của 01 hộ gia đình thuộc thôn Lâm Sinh 2, xã Minh Thành, huyện Yên Hưng làm chết 15 con lợn trong tổng đàn 82 con. Đến ngày 7/9/2010, dịch tiếp tục được phát hiện trên đàn lợn của 01 hộ gia đình thuộc thôn 1, xã Quảng Thịnh, huyện Hải Hà làm 08 con lợn mắc bệnh. Chi cục Thú y tỉnh đã tiêu hủy toàn bộ đàn lợn mắc bệnh.

Hiện nay, trong tổng số 34 tỉnh trên có 4 tỉnh có dịch đã qua 21 ngày là Quảng Trị, Lào Cai, Đà Nẵng và Quảng Ninh, còn lại 30 tỉnh khác có dịch tai xanh chưa qua 21 ngày

1.2 Một số nhận xét về dịch tễ học của bệnh

- Từ 2007 đến nay, dịch thường xuất hiện vào dịp sau Tết âm lịch, khoảng tháng 3-4 hàng năm và có tính chất chu kỳ 2-3 năm một lần. Các đợt dịch tại miền Nam thường xuất hiện sau đợt dịch của các tỉnh miền Bắc hoặc miền Trung.

- Tỷ lệ mắc bệnh, chết bình quân của lợn nái là 9.46%, lợn thịt là 63.96%, lợn con là 26.57%.

- Virut gây bệnh: (kết quả phân tích typ virut gây bệnh - mẫu gửi đi Hàn Quốc để giải mã gen) đã giải trình tự 12 mẫu bệnh phẩm từ Cơ quan Thú y vùng VI và 8 mẫu bệnh phẩm từ Cơ quan Thú y vùng VII cho thấy tất cả các mẫu bệnh phẩm của Việt Nam (cả miền Bắc và miền Nam) đều thuộc nhóm virut PRRS có độc lực cao ở Trung Quốc năm 2006. So sánh với các mẫu PRRS từ năm 2007- 2010, cho thấy tất cả các mẫu trên đều có sự tương đồng rất cao và nằm cùng nhóm. Các mẫu của Cơ quan Thú y vùng VI đều nằm trong nhánh PRRS năm 2010, các mẫu của Cơ quan Thú y vùng VII nằm trong 2 nhánh: 1 nhánh giống vi rút PRRS năm 2010 (*giống như các ổ dịch trong năm 2010 của cả nước*) và 1 nhánh giống vi rút PRRS năm 2007. Những virut PRRS năm 2010 giống mẫu virut PRRS 09 – SX 2009 – China của Trung Quốc năm 2009 (*virut này cũng đồng thời được phát hiện tại Lào và Căm-pu-chia thời gian qua*), việc này cho thấy virut gây ra đợt dịch này có khả năng mới xâm nhập vào Việt Nam trong thời gian gần đây. Ngoài ra, những mẫu vi rút PRRS thuộc nhánh 2007 cho thấy có sự tồn tại của virut PRRS từ những ổ dịch cũ.

1.3 Nhận định về nguyên nhân dịch bệnh

Đợt dịch 1 tại miền Bắc:

- Sau 3 năm kể từ khi bùng phát đợt dịch đầu tiên vào 12/3/2007 tại Hải Dương, đến nay kháng thể tự nhiên kháng bệnh tai xanh của đàn lợn đã giảm, tạo điều kiện cho virut tấn công và gây bệnh.

- Virut đã lưu hành rộng rãi trong đàn lợn, kết hợp với điều kiện thời tiết bất thường, độ ẩm không khí cao khiến sức khỏe của đàn lợn bị giảm, tạo điều kiện cho mầm bệnh trỗi dậy.

- Sau một thời gian không có dịch, chính quyền và người dân nhiều địa phương có tư tưởng chủ quan, lơ là trong phòng chống dịch. Công tác tiêm vắc xin phòng các bệnh nguy hiểm ở lợn như: dịch tả lợn, tụ huyết trùng, phó thương hàn,... đạt tỷ lệ không cao, từ đó góp phần làm cho dịch trầm trọng thêm.

- Khi dịch xảy ra, chính quyền nhiều địa phương lúng túng trong xử lý ổ dịch, chính sách hỗ trợ không hợp lý, người dân bán chạy lợn, thương lái vì lợi nhuận vận chuyển lợn bất hợp pháp đi tiêu thụ làm dịch lây lan rộng.

Đợt dịch 2 tại miền Nam:

- Có thể do việc vận chuyển lợn giống từ các tỉnh miền Bắc và miền Trung vào các tỉnh phía Nam để tiêu thụ. Hơn nữa, công tác thông tin tuyên truyền, đặc biệt sau khi các tỉnh miền Bắc phát dịch, còn chưa được thường xuyên. Thời tiết khắc nghiệt, nắng nóng và mưa nhiều, ẩm độ không khí cao cũng là một nguyên nhân làm dịch bệnh dễ phát sinh, đặc biệt các bệnh về hô hấp.

- Công tác giám sát, phát hiện dịch và báo cáo dịch còn nhiều bất cập. Khi có dịch xảy ra, nhiều người chăn nuôi và thú y cơ sở mua thuốc điều trị và không khai báo dịch, đến khi dịch lan rộng không kiểm soát được mới báo cho các cơ quan thú y và chính quyền địa phương.

- Công tác quản lý ổ dịch ở một số nơi còn yếu kém, để nhiều hộ chăn nuôi bán chạy lợn mắc bệnh làm dịch lây lan rộng.

- Sự quan tâm chỉ đạo của chính quyền các cấp trong giai đoạn này còn chưa sâu sát. Ban chỉ đạo phòng chống dịch các cấp chưa được kiện toàn do công tác bầu cử, bổ nhiệm, thay đổi nhân sự trong thời gian qua.

1.4. Nhận xét chung về tình hình dịch bệnh

Hiện nay, dịch tai xanh tại các tỉnh Nam bộ và Tây Nguyên đang có dấu hiệu chững lại, đã có 327/1443 xã qua 21 ngày không phát sinh lợn mắc bệnh. Dự báo dịch có thể sẽ kết thúc nhanh trong vòng 1 tháng tới.

Các tỉnh Tiền Giang, Đắc Lắc, Tây Ninh, Kiên Giang, Khánh Hòa, Bình Phước, Hậu Giang, Long An, Cà Mau, Vĩnh Long, Đồng Nai vẫn xuất hiện thêm hộ gia đình có lợn mắc bệnh. Các tỉnh xuất hiện dịch sau như Phú Yên, Ninh Thuận, Quảng Ninh, Bình Thuận, Trà Vinh, Cà Mau,...tạm thời dịch vẫn ở diện hẹp, mức độ thiệt hại chưa lớn.

Nhìn chung, do công tác giám sát, phát hiện dịch chậm, nhiều hộ chăn nuôi đã không khai báo dịch và bán chạy lợn mắc bệnh. Hơn nữa, do tính chất nguy hiểm của dịch, kết hợp với điều kiện thời tiết thuận lợi cho vi rút tồn tại và phát tán,... nên nguy cơ dịch tiếp tục xuất hiện trong các tỉnh có dịch là rất cao.

II. CÔNG TÁC PHÒNG CHỐNG DỊCH

- Ngày 8/4/2010, Bộ Nông nghiệp và PTNT đã ban hành công điện số 14/CĐ-BNN-TY về việc tăng cường công tác phòng chống Hội chứng rối loạn sinh sản và hô hấp ở lợn tại các tỉnh Đồng bằng sông Hồng.

- Ngày 21/4/2010, Thủ tướng Chính phủ có Công điện số 615/TTg-KTN chỉ đạo Ủy ban nhân dân các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương tăng cường các biện pháp phòng chống dịch.

- Ngày 22/4/2010, Bộ trưởng Bộ Nông nghiệp và PTNT Cao Đức Phát đã tổ chức họp khẩn cấp với 6 tỉnh có dịch tại tỉnh Hải Dương để bàn các giải pháp chống dịch tai xanh.

- Ngày 26/4/2010, Bộ Nông nghiệp và PTNT đã họp với các đơn vị trực thuộc bàn về các biện pháp chống dịch, ban hành công điện số 15/CĐ-BNN-TY về việc triển khai các biện pháp cấp bách phòng chống bệnh tai xanh ở lợn, đồng thời thành lập ngay các đoàn công tác đi kiểm tra, chỉ đạo phòng, chống dịch tại các địa phương.

- Ngày 27/4/2010, Bộ trưởng Bộ Nông nghiệp và PTNT đi kiểm tra và chỉ đạo công tác phòng chống dịch tai xanh tại Hà Nội.

- Ngày 27/4/2010, Phó Thủ tướng thường trực Nguyễn Sinh Hùng đã họp với lãnh đạo Bộ Nông nghiệp và PTNT, Văn phòng Chính phủ, Bộ Tài chính, Bộ Tài nguyên và Môi trường nhằm rà soát các giải pháp, chính sách phòng chống dịch tai xanh; cùng ngày Bộ Nông nghiệp và PTNT thành lập 3 đoàn công tác đi kiểm tra, chỉ đạo công tác phòng chống dịch từ ngày 28/4 đến 03/5/2010.

- Ngày 18/5/2010, Bộ trưởng Bộ Nông nghiệp và PTNT Cao Đức Phát đi kiểm tra tình hình dịch tại các tỉnh Bắc Giang và Bắc Ninh.

- Ngày 18/5/2010, tại thành phố Vinh của tỉnh Nghệ An, Thứ trưởng Bộ Nông nghiệp và PTNT Diệp Kinh Tần đã chủ trì hội nghị bàn về các biện pháp phòng chống dịch tai xanh cho các tỉnh Bắc Trung Bộ. Tham dự hội nghị có lãnh đạo một số đơn vị thuộc Bộ, Ủy ban nhân dân tỉnh, Sở Nông nghiệp và PTNT, Chi cục Thú y các tỉnh: Thanh Hóa, Nghệ An, Hà Tĩnh, Quảng Bình, Quảng Trị và Thừa Thiên Huế.

- Ngày 17/5/2010, Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn ban hành công văn số 1429/BNN-TY về việc kiểm dịch, kiểm soát vận chuyển lợn, sản phẩm từ lợn để phòng chống dịch bệnh tai xanh.

- Ngày 22/7/2010, 13/8/2010 và 30/8/2010, Bộ Nông nghiệp và PTNT tổ chức họp bàn các biện pháp phòng chống dịch với các tỉnh miền Nam tại Tiền Giang, tp Hồ Chí Minh và tp Cần Thơ.

- Ngày 05/8/2010, Bộ Nông nghiệp và PTNT ban hành Chỉ thị 2507/CT-BNN-TY về việc tăng cường công tác phòng, chống dịch bệnh tai xanh.

- Ngày 1/9/2010, Bộ Nông nghiệp và PTNT đã ban hành Công điện số 18/CĐ-BNN-TY gửi Ủy ban nhân dân các tỉnh, thành phố khu vực Nam Bộ, Duyên hải miền Trung và Tây Nguyên về việc triển khai các biện pháp cấp bách phòng chống bệnh tai xanh.

- Được sự đồng ý của Bộ trưởng, Cục Thú y đã phối hợp với tp Hà Nội và 20 tỉnh phía Nam tiến hành khảo nghiệm diện rộng 200 ngàn liều vắc xin nhược độc chủng JXA1-R do Trung Quốc sản xuất và viện trợ để phòng dịch tai xanh.

- Ngày 11/9/2010, Bộ Nông nghiệp và PTNT có công văn số 2947/BNN-TY về việc tăng cường công tác phòng chống dịch tai xanh trên toàn quốc.
- Lãnh đạo Cục Thú y, các Cơ quan Thú y vùng trực tiếp đi kiểm tra, đôn đốc công tác phòng, chống dịch tại các tỉnh có dịch.
- Chính quyền địa phương các cấp, các ngành chức năng của địa phương cũng đang tích cực triển khai các biện pháp phòng, chống dịch.

III. CÁC BIỆN PHÁP PHÒNG CHỐNG DỊCH TRONG THỜI GIAN TỚI

3.1 Giải pháp chung

- Các tỉnh thực hiện nghiêm chỉ đạo của Thủ tướng Chính phủ tại công điện số 615/TTg-KTN ngày 21/4/2010, của Bộ trưởng Bộ Nông nghiệp và PTNT tại các công điện số 14/CĐ-BNN-TY và 15/CĐ-BNN-TY.

- Về chính sách hỗ trợ: thực hiện theo Quyết định 719/QĐ-TTg ngày 05/6/2008 của Thủ tướng Chính phủ. Ủy ban nhân dân tỉnh phải chủ động điều chỉnh mức hỗ trợ trong hạn mức được Thủ tướng Chính phủ cho phép cho phù hợp với điều kiện thị trường hiện nay và thực tế ở từng địa phương, đồng thời chỉ đạo áp dụng nghiêm các biện pháp kỹ thuật phòng chống dịch. Lưu ý tham khảo mức hỗ trợ của các tỉnh có dịch trong cùng khu vực nhằm hạn chế việc chuyển lợn ra khỏi vùng dịch để nhận mức hỗ trợ cao hơn.

- Về các biện pháp kỹ thuật phòng chống dịch, thực hiện theo Quyết định 80/2008/QĐ-BNN ngày 15/7/2008 của Bộ trưởng Bộ Nông nghiệp và PTNT. Chú ý: 1) quản lý chặt đàn lợn giống; 2) tăng cường an toàn sinh học cho các đàn: con giống tốt, nuôi riêng lợn mới mua về để theo dõi trước khi cho nhập đàn, chăm sóc nuôi dưỡng tốt, cách ly chuồng trại tốt, vệ sinh tiêu độc thường xuyên,... 3) tiêm phòng các bệnh nguy hiểm khác ở lợn; 4) Cần nhắc xem xét việc tiêm phòng vắc xin tai xanh.

- Đây là bệnh rất nguy hiểm ở lợn do khả năng lây lan rất nhanh, kết hợp với điều kiện chăn nuôi hộ không đảm bảo dẫn đến lợn dễ bị mắc các bệnh kế phát khác và làm cho lợn chết nhiều, tình hình dịch trầm trọng thêm. Các địa phương khi phát hiện lợn có dấu hiệu của bệnh cần báo cáo ngay cho cơ quan thú y để tổ chức lấy mẫu xét nghiệm xác định bệnh và triển khai các biện pháp phòng chống dịch kịp thời khi còn ở diện hẹp, đồng thời thông báo cho các địa phương lân cận để phòng dịch lây lan. Khi xác định chính xác bệnh tai xanh, tuyệt đối không dấu dịch và công bố dịch, đồng thời tổ chức quản lý chặt vùng dịch, xiết chặt kiểm dịch vận chuyển lợn ra khỏi vùng dịch. Kinh nghiệm phòng chống dịch tại các tỉnh miền Bắc (Nam Định, Hà Nam, Hòa Bình, Sơn La) thời gian qua cho thấy địa phương nào phát hiện kịp thời, công bố dịch công khai trên các phương tiện thông tin đại chúng và chủ động áp dụng các biện pháp chống dịch đều thành công trong việc khống chế dịch ở diện hẹp, giảm thiểu thiệt hại kinh tế.

- Chủ động rà soát kế hoạch phòng, chống bệnh tai xanh của địa phương, bố trí đầy đủ và kịp thời kinh phí, vật tư phục vụ công tác phòng chống dịch.

- Kện toàn và tăng cường hoạt động của Ban chỉ đạo phòng chống dịch các cấp; tổ chức giám sát chủ động nhằm phát hiện nhanh và xử lý kịp thời các ổ dịch; giao trách nhiệm giám sát và xử lý ổ dịch cho cấp ủy, chính quyền cơ sở và nhân viên thú y cơ sở; vận động các tổ chức đoàn thể và nhân dân cùng tham gia; *lấy thôn, ấp* làm đơn vị cơ sở để chỉ đạo phòng, chống dịch.

- Đẩy mạnh hơn nữa công tác thông tin tuyên truyền về tính chất nguy hiểm của bệnh, hướng dẫn các biện pháp phòng chống dịch theo quy định, công khai chính sách hỗ trợ cho người chăn nuôi khi có lợn bị tiêu hủy. Công tác thông tin tuyên truyền phải đúng mực, không gây hoang mang, lo lắng cho dư luận làm cho người chăn nuôi bán chạy lợn cũng như không gây tâm lý chủ quan, lơ là trong phòng chống dịch. Tuyên truyền để người dân hiểu công tác phòng chống dịch là trách nhiệm, đồng thời cũng là quyền lợi của người dân nói chung và những người chăn nuôi lợn nói riêng.

3.2 Biện pháp cụ thể

Các tỉnh có dịch: áp dụng khẩn cấp các biện pháp quyết liệt phòng, chống dịch tai xanh, cụ thể:

- Thực hiện việc công bố dịch tại các địa bàn xảy ra dịch và tổ chức bảo vệ vùng chưa phát dịch; huy động cả hệ thống chính trị tham gia vào công tác chống dịch.

- Bao vây ổ dịch, không để vận chuyển gia súc ra khỏi ổ dịch, quản lý chặt đàn lợn mắc bệnh; giao trách nhiệm giám sát dịch ở từng thôn, ấp cho cấp ủy, chính quyền cơ sở và nhân viên thú y; đối với các trang trại chăn nuôi chưa bị dịch, thực hiện theo công văn số 1429/BN-NTT ngày 17/5/2010 của Bộ Nông nghiệp và PTNT.

- Cách ly điều trị lợn mắc bệnh, xử lý lợn mắc bệnh nặng và bị chết theo hướng dẫn của cơ quan thú y; tăng cường chăm sóc, hỗ trợ lợn mắc bệnh nhẹ;

- Vệ sinh tiêu độc chuồng trại chăn nuôi và khu vực có nguy cơ cao; thực hiện chăm sóc, nuôi dưỡng tốt nhằm nâng cao sức đề kháng cho đàn lợn;

- Tăng cường công tác thông tin tuyên truyền về tính chất nguy hiểm của dịch, hướng dẫn các biện pháp phòng chống dịch, công khai mức hỗ trợ chủ chăn nuôi có lợn phải tiêu hủy, khuyến khích và có chế độ khen thưởng đối với người khai báo dịch;

- Rà soát lại kết quả tiêm phòng các bệnh dịch tả lợn, tụ huyết trùng, phó thương hàn trên địa bàn tỉnh, nếu nơi nào chưa tiêm phòng hoặc tiêm phòng đạt tỷ lệ thấp. Yêu cầu tiêm phòng phải đạt trên 80% so với tổng đàn.

- Thực hiện nghiêm chế độ báo cáo dịch hàng ngày về Cục Thú y để phục vụ công tác điều hành chống dịch.

Các tỉnh chưa có dịch:

- Chủ động xây dựng kế hoạch và chuẩn bị sẵn nguồn nhân lực, vật lực, tài chính để chống dịch khi có ổ dịch phát sinh.

- Thực hiện ngay chiến dịch truyền thông nâng cao nhận thức cộng đồng về tình hình dịch tại các tỉnh khác và sự nguy hiểm của bệnh tai xanh, các biện pháp phòng chống, công khai chính sách hỗ trợ để người dân chủ động khai báo, phát hiện dịch và hợp tác trong phòng, chống dịch. Công tác phòng chống dịch là nghĩa vụ, đồng thời là quyền lợi của chính người chăn nuôi.

- Chỉ đạo ngành thú y địa phương và chính quyền cơ sở giám sát dịch chặt đến từng thôn, ấp; khi phát hiện ổ dịch, phải báo cáo ngay cho Cục Thú y và tổ chức bao vây, xử lý ngay ổ dịch không để lây lan rộng.

- Thực hiện nghiêm công tác kiểm dịch động vật, kiểm soát giết mổ lợn; đặc biệt lưu ý việc vận chuyển lợn và các sản phẩm lợn chưa qua chế biến vào địa phương;

- Khuyến cáo người chăn nuôi thực hiện tốt công tác chăm sóc nuôi dưỡng, vệ sinh tiêu độc chuồng trại và khu vực có nguy cơ;

- Thực hiện nghiêm việc tiêm vắc xin phòng các bệnh nguy hiểm ở lợn theo Quyết định số 63/2005/QĐ-BNN ngày 13/10/2005 của Bộ Nông nghiệp và PTNT./.